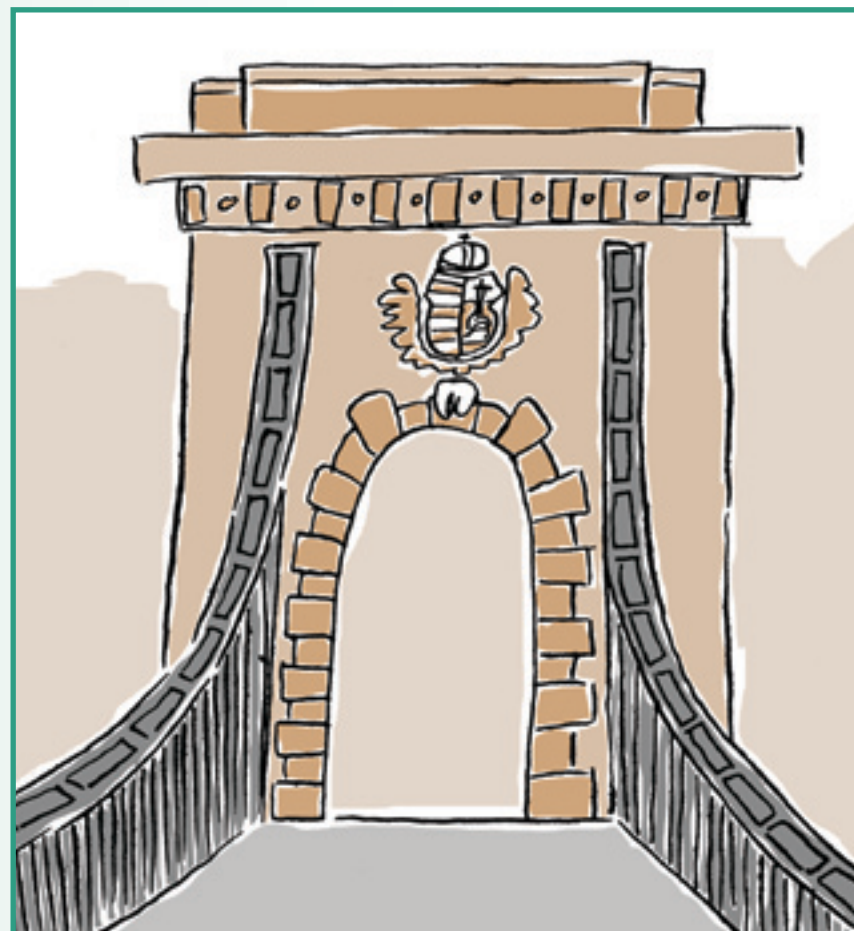

Széchenyi és Kossuth vitája

A modul szerzője: Püspöki Péter

SZOCIÁLIS, ÉLETVITELI
ÉS KÖRNYEZETI KOMPETENCIÁK

A 11. ÉVFOLYAM

MODULVÁZLAT

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
I. Ráhangolás, a feldolgozás előkészítése					
I/a „A legnagyobb magyar” (1. tanóra)					
A	A tanár felolvas egy szemelvényt, amely Széchenyi és Kossuth egyik találkozását idézi meg. 5 perc	A foglalkozás alaphangulatának megteremtése	Frontális munka – tanári felolvasás		P1 (Szemelvény)
II. Új tartalom feldolgozása					
II/a Reformkori gondolatok – Szövegfeldolgozás					
A	A tanulók 7 csoportot alkotnak. Minden csoport megkapja a D1 melléklet egyik változatát. A szövegek alapján válaszolnak az azokat követő kérdésekre. 15 perc	Új ismeretek szerzése Szövegértés Együttműködés	Csoportmunka –szövegértelmezés és feladatmegoldás	D1 a-g (Feladatlapok)	

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
II/b Reformkori gondolatok – Szakértői mozaik					
A	Az osztályban új csoportok alakulnak úgy, hogy mindegyikben képviselje valaki az előzőekben feldolgozott valamennyi szemelvényt. A csoportok megkapják az ellenőrző lapokat, és közösen kitöltik. 20 perc	Az ismeretek továbbadása és rögzítése Rendszerező képesség Együttműködés	Kooperatív csoportmunka – szakértői mozaik	D2 (Ellenőrző kérdések)	
II/c A megoldások ellenőrzése					
A	Kérdésenként haladva, a diákok egyeztetik válaszaikat, és szükség szerint pontosítják azokat. 5 perc	Ismeretrögzítés Rendszerezés	Csoportos szóforgó		
B	A csoportok kicserélik a lapjaikat, és ellenőrzik – kiegészítik egymás megoldásait. 5 perc	Ismeretrögzítés Rendszerezés Együttműködés	Egymás munkájának javítása		

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/melléletek	
				Diák	Pedagógus
II/d Felkészülés a vitára (2. tanóra)					
A	<p>A P3 melléklet alapján a tanár ismerteti a diákokkal a disputa szabályait. Ezeknek megfelelően a tanulók háromfős csoportokat alakítanak. A csoportok megkapják a vita tételmondatát: <i>A haza és haladás politikai programjának megvalósulását jobban szolgálták Széchenyi modernizációs törekvései, mint Kossuth függetlenségi követelései.</i> Sorsolással eldöntik, hogy mely csoportok készüljenek állító, és melyek tagadó érvelésre. A csoportok kidolgozzák az érveiket. A tanár folyamatosan követi a munkát, és szükség szerint konzultál velük.</p> <p style="text-align: right;">45 perc</p>	<p>A vita szabályainak megismerése, és felkészülés a vitára</p> <p>Rendszerező képesség Kritikai gondolkodás Együttműködés Véleményalkotás Érvelő készség</p>	<p>Csoportmunka – a disputa szabályainak megfelelően</p>		<p>P3 (Módszertani segédlet)</p>
III. Az új tartalom összefoglalása, ellenőrzés és értékelés					
III/a Disputa (3. tanóra)					
A	<p>A tanár kisorsolja, hogy melyik két csoport fogja lefolytatni a vitát. A többiek bírói szerepben figyelik az elhangzottakat, és jegyzeteket készítenek.</p> <p style="text-align: right;">30 perc</p>	<p>A vita lefolytatása</p> <p>Együttműködés Egymásra figyelem Verbális meggyőzőerő</p>	<p>Frontális munka – a disputa szabályainak megfelelően</p>		<p>P3 (Módszertani segédlet)</p>

	Tevékenységek – időmegjelöléssel	Tevékenység célja/ fejlesztendő készségek	Munkaformák és módszerek	Eszközök/mellékletek	
				Diák	Pedagógus
III/b A disputa értékelése					
A	A vita befejeztével rövid összegezést követően minden bíró meghozza a saját döntését, majd az erre felkért vagy jelentkező tanulók egyenként 4-5 percen értéklik a vitát. Ezt követően az osztály többi tagja is kiegészíti az elhangzottakat. 15 perc	A vita lezárása és értékelése Kritikai gondolkodás Elemző készség Beszédkészség	Frontális munka – tanulói értékelés a disputa szabályai szerint		
B	A vita befejeztével a tanulók megkapják és kitöltik az egyéni értékelő lapokat. 15 perc	A vita értékelése Reflexiós képesség	Egyéni munka – értékelő lap kitöltése	D3 (Értékelő lap)	

Tanári melléklet

P1 Szemelvény egy reformkori megyegyűlésről

1841-ben vagyunk, nem sokkal Kossuth szabadulása után, amikor az egyre ismertebb Kossuth egy Pest megyei megyegyűlésen szólal fel.

„... Tüntető taps fogadta az emelvényre lépő Kossuthot. Igen, ezt előre lehetett látni: a kormány ostobasága mártírkoszorút font Kossuth feje köré, s ma tekintélye és vonzása erőteljesebb, mint korábban. Széchenyi úgy tett, mint aki nem figyel túlzottan, de azért nyomon követte a szónok heves szavait. Kossuth éppen a postát ostorozta, amely a magánélet titkait is kifürkészi, sőt lefoglalja a leveleket, amikor váratlanul, de érezhetően nem rögtönzéseképpen így folytatta:

– És ez is hozzájárul ahhoz, hogy a vármegyék elszakadnak egymástól, s külön működnek. Mint ötvenkét független állam, ahogyan Széchenyi István gróf, a legnagyobb hazafi kifejezte magát. A nyomatékkal ejtett utolsó szavak után Kossuth megállt egy kicsit, mint a jó színész, aki tudja, mikor kell időt hagyni a tapsolni kívánó közönségnek.

Jól számított. A pesti vármegyeház falai rég hallottak olyan zúgó-áradó tapsot, mint amilyen szavait követte. A karzat dörömbölt, a hölgyek kendőjüket lobogtatták, lent a megyei urak fénylő arccal, nekihevülten verdesték össze tenyerüket. Mindenki Széchenyit nézte, mindenki szerette volna látni, hogyan viselkedik az ember, amikor éppen a legnagyobb magyar rangjára emelik.

Széchenyi homlokán enyhe vörösség jelent meg. Fejét lehajtotta, mintha el akarná takarni pirulását. Aztán újra sárgás, egykedvű lett az arca, némán és mozdulatlanul várta a tüntetés végét.

...

véget ért Kossuth beszéde. Őt is, szónoklatát is megtapsolták, aztán lassan oszlani kezdett a gyűlés. Széchenyi kilépett a székek közül, elindult a szónoki emelvény felé, ahol Kossuth kezét szorongatták az ellenzéki politikusok, Földváry alispán, Teleky László gróf, Ráday Gedeon gróf.

Megállt Kossuth előtt, és szinte a kérdőre vonás hangsúlyával, de indulat nélkül így szólott hozzá:

– Miért emel olyan magasra, ahol nem tarthatom fenn magam? Kossuth annyira meglepődött, hogy nem is tudott válaszolni.”

(Forrás: Fekete Sándor: *Széchenyi István*. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1968, 143–145. o.)

P2 A Disputa szabályai

VITA: „Két vagy több személy szellemi küzdelme, valamely kérdés eldöntésére.” (ÉKSZ)

Mi a sportszerű vita?

A disputa nevű kommunikációs technika a Soros Alapítvány segítségével a '90-es évek elején érkezett Magyarországra. Olyan technikáról van szó, amelyik elsősorban a résztvevők verbális készségeit fejleszti, a közéleti szereplésekre készít (ideértve az iskolai felelést csakúgy, mint a „politikusí” megszólalást), és nyitott, sokoldalú gondolkodásra ösztönöz.

A módszer magyarországi meghonosítói bevallottan az ifjúság demokráciára nevelésének eszközeül szánták-szánják a technikát. A viták ugyanis olyan konfliktushelyzeteket modelleznek, amelyekben ellentétes vélemények csapnak össze intelligens és szabályozott keretek között, a győzelem szándékával. Az érdekképviselő minilaborjainak is tekinthetjük ezeket az összecsapásokat, ahol, ha

a résztvevők győzni akarnak, mindazt a tudást el kell sajátítaniuk és a játék (a verseny) során fel kell használniuk, ami az ideális civil társadalmi magatartáshoz szükséges:

- az egy oldalon állóknak (a csapattársaknak) együtt kell működniük;
- a vitatott téma minden elemét ismerniük kell, vagy ha nem ismerik, fel kell készülniük;
- az adott témát minden oldalról körbe kell járniuk;
- gondolkozniuk kell az ellenfél fejével is;
- érveiket össze kell gyűjtsék és rendszerezniük kell;
- legelőször is önmaguk számára kell tisztázniuk, hogy miről is vitáznak, mit akarnak bizonyítani;
- a „tárgyalás” (vagyis a vita) során azonnal reagálniuk kell a felmerült új szempontokra, ellenérvekre;

... szóval számtalan olyan készséget kell kialakítaniuk magukban, amelynek birtokában megnyerhetik a vitát, illetve a későbbiekben a valódi közéletben is eredményesen küzdhetnek az igazukért.

Hogyan is működik a disputa versenykörülmények között? Két három fős csapat egy előre megállapított témáról ellentétes nézeteket fejt ki, kiegyenlített erőviszonyok között. A témát – ami mindig két oldalról megközelíthető, állító, vagy tagadó értelmű állítás – mindkét csapat előre megkapja, hogy készülhessen belőle. A felkészülés során azonban mind a kapott tétel bizonyítása, mind pedig annak tagadása mellett gyűjteniük kell az érveiket, mert az csak a versenyen, a vita megkezdése előtti percekben derül ki, hogy állító vagy tagadó szerepben kell-e vitázni a csapatnak. (Részben ez, részben a vita menetét megszabó, a kívülálló számára életidegennek tűnő szabályok azok, amelyek a felületetes szemlélőt elhamarkodott ítéletre biztatják.)

A szabályok biztosítják, hogy mindenkinek ugyanannyi ideje legyen nézetei kifejtésére, hogy a vitázók ne vágjanak egymás szavába, és hogy érdemi vita bontakozhasson ki, ahol mindkét fél teljes mértékig kifejtheti nézeteit a hallgatóság előtt.

A csapatok munkáját versenybírók értékeli, és – ha van – a közönség is szavazhat.

A következőkben először összefoglaljuk a versenyviták menetét, azután bemutatjuk egy lehetséges módját annak, miként lehet ezt a formát egész osztállyal, tanórai keretek között működtetni. A versenyvitával kapcsolatos tudnivalókat Holló Dorka és Szálka Márta 1993-as összefoglalója, illetve a Disputa kézikönyv alapján (megtalálható az interneten) állítottuk össze. A tanórai adaptációt saját gyakorlati tapasztalatainkra támaszkodva készítettük.

A disputa szabályai

Nem a vita menetére, hanem a játék időtartamának egészére vonatkoznak a disputa udvariassági és magatartási szabályai. A felszólalók állva fejtik ki gondolataikat, ügyelve arra, hogy a másik csapattal vitáznak ugyan, de a bírókat kell meggyőzniük érveik és koncepciójuk logikus voltáról. Miközben valaki beszél, a többiek suttogva sem válhatnak szót, a jegyzetelés és a „levelezés” viszont természetesen engedélyezett. Szintén alapszabály, hogy az első felszólalók köszöntik a vitán jelenlévőket, és bemutatják csapatuk tagjait.

A következőkben röviden ismertetem a vita menetét. Az *A1*, *A2*, *A3* az állító csapat először, másodszor és harmadszor sorra kerülő tagját, a *T1*, *T2*, *T3* a tagadó csapat tagjait jelzi.

A vita menete

A₁ (6 perc)

- ✓ Köszönti az ellenfeleket és a bírókat, bemutatja a csapat tagjait.
- ✓ Ismerteti a tételt, megadja a tételértelmezést (definíciót), felvázolja a csapat érvrendszerét, ezzel megadja a vita irányát.
- ✓ Elvégzi az érvek súlyozását.

T₃ (2 perc)

- ✓ *A₁*-nek feltett keresztkérdésekkel igyekeznek összezavarni az ellenfél érvrendszerét.

T₁ (6 perc)

- ✓ Köszönti a résztvevőket, bemutatja a csapattagokat.
- ✓ Negatív definíciót ad, közli, hogy csapata milyen szempontból tagadja a tétel igazságát. (A definíciós vitát kerüli, mert a tételről kell vitáznia.)
- ✓ Elemzi a témát, felvázolja a csapat érvrendszerét.
- ✓ Elvégzi az érvek súlyozását.

A₃ (2perc)

- ✓ *T₁*-nek feltett keresztkérdésekkel igyekeznek összezavarni az ellenfél érvrendszerét.

A₂ (5 perc)

- ✓ Cáfolja a tagadó csapat érvelését, újabb példákkal, érvekkel erősíti a saját csapat érvrendszerét.

T₂ (5 perc)

- ✓ Cáfolja az állító csapat érvelését, újabb példákkal, érvekkel erősíti a saját csapat érvrendszerét.

A₃ (5 perc)

- ✓ Cáfolja *T₁*, *T₂* érveit, de új érveket már nem hozhat.
- ✓ Az állító csapat szemszögéből még egyszer áttekinti az egész állító érvrendszert, összefoglalja a vitát.

T₃ (5 perc)

- ✓ Cáfolja *A₁*, *A₂* érveit, de új érveket már nem hozhat.
- ✓ Csapata szemszögéből még egyszer áttekinti az egész állító érvrendszert, összefoglalja a vitát.

Disputa a tanítási órán

Az óra célja, hogy lehetőség szerint minden jelenlévőt aktív részesévé tegyen a vitának. Ennek érdekében szükségesnek látszik lazítani a versenyvita szigorú kötöttségein, illetve ki kell alakítani azokat a csoportformákat, amelyekben megsokszorozhatók a csapatszerepek. A következőkben leírt foglalkozásvázlat egy kellemképpen érett 30 fős osztályban megvalósítható. Természetesen ehhez szükség van az előzetes tanulói felkészülésre.

Az óra menete:***0 – 15. perc***

- ✓ Az állító és tagadó csapat kijelölése (15-15 fő).
- ✓ A csapatokon belül az 1., 2., 3. szerep kiosztása (5-5 fő).
- ✓ Egyeztető megbeszélés, felkészülés a vitára. (Érvek gyűjtése; az ellenfél esetleges érveinek cáfolata, példák gyűjtése stb.)
- ✓ Az egyes, kettes és hármas beszélő kiválasztása.

15 – 22. perc

- ✓ *A₁* és *T₁* ismertetője (3-3 perc).

22 – 24. perc

- ✓ Egyeztetés a csoporton belül az elhangzottak fényében. Tanácsadás a második felszólalónak.

24 – 30. perc

- ✓ *A₂* és *T₂* felszólalása (3-3 perc).

30 – 35 perc

- ✓ Egész osztályos, szabad vita. Mindenki elmondhatja a témával kapcsolatos véleményét.

35 – 37. perc

- ✓ Egyeztetés a csoporton belül az elhangzottak fényében. Tanácsadás a második felszólalónak.

37 – 43. perc

- ✓ A_3 és T_3 összefoglalója (3-3 perc).

Megjegyzések

1. A munka lezárása szükség esetén történhet egyénileg, irányított, műfajilag megjelölt fogalmazásban (levél, tudósítás, értékelés, jegyzőkönyv stb.), ami összefoglalja a vita menetét.
2. Ha sikerül, fontos az órán sort keríteni az értékelésre, főleg, ha nem a tanár, hanem bírónak kijelölt tanulók kapták ezt feladatul.
3. 30 fő fölött automatikusan a tanulók közül válasszunk bírákat.
4. A munka „akvárium-formában” is folyhat. (Az osztály fele játsszó, a másik fele – megadott szempontok alapján – megfigyelő.) Ebben az esetben érdemes dupla órát szánni a vitára és az azt követő megbeszélésre.
5. Érdekes a foglalkozást videóra venni, és úgy elemezni a verbális és nonverbális közléseket is.

Vitacímek versenyvitákhoz

(Azok számára, akik kedvet éreznek a műfaj további gyakorlásához.)

Állítjuk, hogy ...

1. A technikai fejlődés rosszabbá tette az életünket
2. Az őszinteség veszélyes
3. A vandalizmus oktatási rendszerünk terméke
4. Az iskola megöli az egyéniséget

5. A vizsga és az oktatás két külön világ
6. Az önzés inspirálja a társadalmat
7. A megbocsátás az élet alapeleme
8. A világot az irigység mozgatja
9. Provokálni kell
10. Megéri szemellenzőt hordani
11. A büntetésnek a megtorlás helyett a megelőzéssel kellene foglalkoznia
12. A fiataloknak át kell venni a stafétabotot
13. A környezetvédelem olyan luxus, amit nem engedhetünk meg magunknak
14. A jó ízlést tanítani kell
15. A hagyomány a fejlődés kerékkötője
16. Fontosabb a minőséget támogatni, mint a hazai ipart
17. A „miért” fontosabb, mint a „mert”
18. A kíváncsiság fiatalít
19. A nők jobban irányítanak a világot, mint a férfiak teszik
20. A férfiaknak is ott a helyük a konyhában
21. Az ostor hatásosabb, mint a cukor
22. Ép testben ép lélek
23. Politikai véleményünket nem az ésszerűségre alapozzuk
24. Ki kell emelkedni a tömegeből
25. Dohányosoknak nincs köztük helyük
26. Gyerekeknek hallgass a neve
27. A szexuális forradalom több bajt okozott, mint amennyit megoldott
28. Az elégedettség korlátoz
29. A demokrácia veszélyes
30. „X Úr” és „Y Asszony” fölösleges előkelőségek
31. A techno butít és agresszívvá tesz
32. A gondolkodók kiveszőfélben lévő fajt képviselnek
33. Nem jó egy köpönyeg, ha nem lehet megforgatni
34. Az ember nem születik vesztesnek

-
35. Nem vagyunk szabadok
 36. Ami népszerű, az rossz
 37. Egy ország, egy nemzet
 38. A hatalomnak igaza van
 39. Az alázat bűn a huszadik században
 40. A világok lehető legjobbjában élünk